

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ТРУДОВОМУ І ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ

9. Сорокина Т. М. Развитие профессиональной компетенции будущего учителя начальной школы: Монография. — Н. Новгород: НГПУ, 2001. — 142 с.
10. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы // Народное образование. — 2003. — № 2. — С. 58–64.
11. Шишов С. Е., Кальней В. А. Мониторинг качества образования в школе // Российское педагогическое агентство. — 1998. — № 3. — С. 79.
12. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. — 2003. — № 5. — С. 4–7.
13. Петрук В. А. Інформаційно-методичне забезпечення процесу формування професійних компетенцій майбутнього фахівця з вищою технічною освітою // Зб. наук. пр. — Випуск 14 / Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. — Київ-Вінниця: ДОВ “Вінниця”, 2007. — С. 377–381.
14. Петрук В. А. Теоретично-методичні засади формування компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін: Монографія. — Вінниця: УНІВЕРСУМ — Вінниця, 2006. — 292 с.
15. Кірей К. О. Сучасні тенденції визначення ключових компетенцій майбутніх фахівців в системі професійної освіти. // Зб. наук. пр. — Випуск 14 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. — Київ-Вінниця: ДОВ “Вінниця”, 2007. — С. 19–23.
16. Tuning methodology. Tuning model. Learning outcomes and competences (<http://www.tuning.unideusto.org/tuningeu/index.php>).

Майя КАДЕМІЯ

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ УЧНІВ З ПРЕДМЕТУ “ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ”

Розглядається формування ключових компетенцій учнів з предмету “Інформаційні технології” на основі використання сучасних педагогічних технологій в професійному навчанні. В статті наведено особливості перерахованих методик і технологій навчання. Узагальнені характеристики методик подано в таблицях.

Останніми роками кардинально змінилася політична і соціально-економічна ситуація в країні, котра зумовила необхідність вироблення нових підходів до професійної освіти.

Перехід до ринкової економіки, посилення інтеграційних моментів у виробничих технологіях, зміна видів трудової діяльності, динамізм сучасних виробничих технологій, вірогідність безробіття, нечіткий ринок праці зумовили необхідність підготовки фахівців нового типу, які здатні легко адаптуватися до світу професій, що постійно змінюються; мають якості, здібності, що дозволяють приймати рішення в незапланованих ситуаціях.

Нині необхідний високий рівень професійної кваліфікації фахівців. На перший план слід поставити питання підвищення якості підготовки випускника і забезпечення його конкурентоспроможності.

Ринок робочої сили вимагає від працівника певних компетенцій:

- професійної самостійності;
- здібності до професійного зростання;
- комунікативної культури;
- уміння поставити мету, аналізувати результати;
- відповідальності за якість праці.

Проблема формування творчої особистості майбутніх фахівців досліджена у працях В. Моляки, В. Рибалки, О. Романовського та ін.

Удосконалення професіоналізму досліджували С. Батишев, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Р. Гуревич, І. Зязюн, Н. Ничкало та ін.

Підвищення ефективності педагогічного процесу розглядали А. Алексюк, В. Бондар, Г. Гребенюк, В. Семиченко, Г. Селевко, В. Сидоренко, Є. Полат та ін.

Проблему компетентності та компетенцій досліджували А. Андреев, О. Асмолов, І. Бестужев-Лада, І. Ільїн, Н. Кузьміна, Л. Лантєв, І. Лернер, Н. Ничкало, М. Скаткін, А. Хуторський та ін.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ТРУДОВОМУ І ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ

Інноваційні педагогічні технології в організації навчання досліджені в роботах Н. Корсунської, І. Захарової, Є. Полат, С. Сисоевої, Н. Тверезовської, В. Трайнева, І. Трайнева, Д. Чернілевського та ін.

Традиційний підхід до освітнього процесу переважно орієнтований на формування комплексу знань, умінь і навичок. Це часто призводить до того, що випускник є добре інформованим фахівцем, проте він ще не може використовувати цю інформацію в своїй професійній діяльності.

Використання нових освітніх технологій сприяє вирішенню цієї проблеми. Це дозволяє засвоїти необхідні знання, вміння і навички, а також виробляти і розвивати так звані ключові компетенції.

Мета статті полягає у розгляді поняття “ключові компетенції” та шляхів їх формування.

Компетенція (в перекладі з латинського *competentia*) визначає коло питань, в яких людина добре освідомлена, володіє пізнаннями та досвідом. Компетентна в певній галузі людина володіє відповідними знаннями та здібностями, які дозволяють їй обґрунтовано працювати в певній галузі, ефективно діяти в ній.

Наголосимо, що поки що не існує єдиного узгодженого визначення цього терміну та переліку ключових компетенцій.

Як зазначає А. Хуторський, компетентність — це володіння людиною відповідною компетенцією, котра включає його особисте ставлення до неї та предмету діяльності. Під компетенцією розуміємо сукупність якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що задаються за відношенням до певного кола предметів і процесів, та необхідних, щоб якісно і продуктивно діяти відповідно до них.

Ключові (базові, універсальні) компетенції дозволяють розв’язувати різноманітні проблеми у повсякденному професійному та соціальному житті [3, 110].

Ключові компетенції визначають соціально-професійну мобільність фахівця; вони спираються на систему макро-, міди-, міні- умінь, необхідних для практичної діяльності фахівця. Компетенції необхідні для здійснення основних видів професійної діяльності фахівця. Вони прив’язані до певної професії чи групи професій та можуть бути використані фахівцями споріднених професій.

Для ефективного формування ключових компетенцій використовуються нові педагогічні технології навчання, застосування яких дозволяє змістити акценти на важливі моменти:

- самоврядування;
- саморегуляція;
- самоконтроль;
- власну активність учня.

Як свідчить досвід нашої роботи, викладати інформаційні технології, можливо, значно легше, ніж деякі інші предмети. Комп’ютерні ігри, Інтернет, чати, електронна пошта, мультимедійні можливості комп’ютера привертають увагу учнів, викликають підвищений інтерес до предмета.

З іншого боку, саме в процесі вивчення інформаційних технологій особливо гостро проявляється недостатність традиційного підходу до навчання виробленням лише певного набору знань, умінь і навичок.

Крім того, специфічною особливістю інформаційних технологій є можливість застосування цього предмета практично в усіх областях людської діяльності, у будь-якій професії.

Таким чином, для формування ключових компетенцій у процесі навчання необхідно враховувати такі важливі моменти:

1. Об’єм годин, відведений на вивчення інформаційних технологій для деяких професій дуже малий, а об’єм матеріалу достатньо значний. Отже, викладач має організувати навчальний процес таким чином, щоб учні могли за необхідністю самостійно знайти і вивчити ту інформацію, котра залишилася за межами навчального курсу; тематики, передбаченої стандартом. У таких умовах виникає гостра необхідність формування професійно важливих якостей, а саме: самостійність, здібність до самоосвіти, вміння точно орієнтуватися у значному інформаційному просторі.

**КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД
У ТРУДОВОМУ І ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ**

2. Інформаційні технології розвиваються дуже швидкими темпами. В програмному і апаратному забезпеченні комп'ютера постійно відбуваються зміни. Фахівець, який використовує в своїй діяльності інформаційні та комп'ютерні технології, має бути в курсі змін, що відбуваються, стежити за новинками, вміти засвоювати нове в програмному і апаратному забезпеченні. Тому важливо формувати в учнів розуміння необхідності постійного саморозвитку, самонавчання.

Вивчення інформаційних технологій носить практичний, прикладний характер. Необхідно виробляти в учнів ставлення до комп'ютера як до інструменту своєї професійної діяльності, здатного полегшити вирішення професійних завдань. За умови різноманітного програмного забезпечення грамотний фахівець має вміти вибирати оптимальні засоби і способи вирішення того чи іншого завдання. Отже, виникає необхідність виробляти такі якості: вміння правильно сформулювати постановку завдання, спланувати свої дії щодо його вирішення, проаналізувати результати роботи, критично оцінити їх і зрозуміти, чи досягнута мета.

Нині значний комплекс завдань вирішується за допомогою комп'ютерних технологій. Проте його неможливо вирішити поодиночі. Наприклад, розробка WEB — сторінок, створення баз даних, підготовка макету друкарського видання і т. ін. набагато ефективніше здійснюється за умови роботи над ним колективу розробників. У зв'язку з цим необхідно виробляти в учнів такі якості, як комунікабельність, вміння працювати в колективі, планувати колективні дії, розподіляти роботу з досягнення загальної мети і, нарешті, презентувати свою роботу.

Для реалізації мети вироблення ключових компетенцій ми в своїй практиці застосовуємо такі методики, як робота з текстом, дидактичне завдання, ділові ігри, вивчення окремого випадку, проектна діяльність учнів, телекомунікаційні проекти, модульне навчання, “кейс” — технології.

Кожна з цих методик успішно використовується як для засвоєння нового матеріалу, одержання нових знань, так і для оцінки якості засвоєння матеріалу через вирішення практичних завдань.

Таблиця 1.

Особливості перерахованих вище методик наведені.

Методика	Особливості	Ключові компетенції
Направляючий текст	Дозволяє розв'язати проблему неспівпадання темпів засвоєння інформації учнями, рівнів початкової підготовки. Учні самостійно працюють з інформацією, оцінюють рівень засвоєння теоретичного матеріалу, вибирають оптимальний спосіб виконання завдання, визначають, чи досягнута поставлена мета. Можливе виконання завдань в групі.	Самостійність, здатність до самоосвіти. Уміння планувати роботу для виконання завдання. Уміння аналізувати, оцінювати результати роботи. Комунікабельність, вміння спілкуватися, вміння працювати в колективі.
Дидактичне завдання	Постановка навчального завдання, наближеного до реальної виробничої ситуації. Аналіз наявних знань, самостійний пошук потрібної інформації. Необхідність вибору оптимального способу виконання роботи, прийняття рішення.	Самостійність, здатність до самоосвіти. Уміння планувати роботу з виконання завдання. Уміння аналізувати, оцінювати результати роботи. Комунікабельність, вміння спілкуватися, вміння працювати в колективі.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД
У ТРУДОВОМУ І ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ

	Обмін думками в групах, дискусія. Самостійне виконання роботи. Аналіз успішності досягнення мети, визначення перспективи подальшої роботи.	Відповідальність за прийняття рішення. Самопрезентація.
Вивчення часткового (окремого) випадку	Постановка реального виробничого завдання. Необхідність виявлення проблеми, причини виникнення проблемної ситуації. Обмін думками в групах, дискусія. Пошук шляхів вирішення проблемної ситуації, самостійний пошук необхідної для цього інформації. Можлива багатоваріантність проблеми, необхідність знайти способи вирішення проблеми з мінімальними витратами. Необхідність доведення правильності прийнятого рішення.	<ul style="list-style-type: none"> • Критичне мислення, здатність аналізувати. Самостійність здатність до самоосвіти. Уміння планувати роботу по виконанню завдання. Комунікабельність, уміння спілкуватися, уміння працювати в колективі. Відповідальність за прийняття рішення. Самопрезентація.
Ділова гра	Посвідчення елементів різних методик. Постановка виробничого завдання. Необхідність використання знань і досвіду попередніх уроків. Необхідність планування спільних дій в групі. Необхідність вирішення проблемних ситуацій. Вибір оптимального варіанту виконання роботи. Презентація виконаної роботи. Оцінка, аналіз успішності досягнення мети.	Уміння точно сформулювати мету роботи. Критичне мислення, здатність аналізувати. Самостійність, здатність до самоосвіти. Уміння планувати роботу по виконанню завдання. Комунікабельність, уміння спілкуватися, уміння працювати в колективі. Відповідальність за ухвалені рішення. Самопрезентація.
Проектне навчання	Посвідчення елементів різних методик. Постановка виробничого завдання. Необхідність використання знань і досвіду попередніх уроків. Необхідність планування спільних дій в групі. Необхідність вирішення проблемних ситуацій. Вибір оптимального варіанту виконання роботи. Презентація виконаної роботи.	Уміння точно сформулювати мету роботи. Критичне мислення, здатність аналізувати. Самостійність, здатність до самоосвіти. Уміння планувати роботу з виконання завдання. Комунікабельність, уміння спілкуватися, уміння працювати в колективі. Відповідальність за прийняття рішення.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД
У ТРУДОВОМУ І ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ

	Оцінка, аналіз успішності досягнення мети.	Самопрезентація.
Телекомунікаційні проекти	Поєднання різних методик. Постановка завдання. Необхідність використання знань попередніх уроків. Необхідність планування спільних дій учнів. Необхідність вирішення проблемних ситуацій. Необхідність спілкування в телекомунікаційній мережі. Вибір оптимального варіанту виконання роботи. Презентація роботи в телекомунікаційній мережі. Оцінка, аналіз успішності досягнення мети.	Уміння точно сформулювати мету роботи. Критичне мислення, здатність аналізувати. Самостійність, здатність до самоосвіти. Уміння планувати роботу. Уміння здійснювати пошук необхідної інформації. Комуникабельність, уміння спілкуватися у телекомунікаційній мережі. Уміння працювати в колективі. Відповідальність за прийняте рішення. Самопрезентація.
Модульне навчання	Поєднання різних методик. Постановка виробничого завдання. Необхідність використання знань попередніх уроків. Необхідність планування дій відповідно до певного алгоритму. Вибір оптимального варіанту виконання роботи. Інтеграція дій згідно з навчальними елементами окремого модуля. Презентація роботи. Оцінка, аналіз успішності досягнення мети.	Уміння точно сформулювати мету роботи. Критичне мислення, здатність аналізувати. Самостійність у виконанні виробничих операцій. Уміння інтегрувати знання, уміння з окремих виробничих процесів (операцій). Комуникабельність, уміння спілкуватися, працювати в колективі. Відповідальність за виконання виробничих операцій. Самопрезентація.
“Кейс” технології	Постановка навчального (виробничого) завдання. Аналіз наявних знань, самостійний пошук потрібної інформації. Необхідність вибору оптимального способу виконання завдання, прийняття рішення. Обмін думками в групах. Самостійне виконання роботи. Аналіз досягнень реалізації мети, визначення перспективи подальшої роботи.	Самостійність, здатність до самоосвіти. Уміння планувати роботу для досягнення мети. Уміння аналізувати оцінювати результати власної роботи. Уміння спілкуватися, комуникабельність, працювати в колективі. Відповідальність. Самопрезентація.

Отже, вибір засобів формування ключових компетенцій достатньо різноманітний, проте всі вони слугують досягненню поставленої мети. Це пов'язане з тим, що:

- учні працюють в невеликих групах, а це дозволяє створити сприятливе середовище для формування комунікативних якостей, розвитку ініціативи, оскільки в групі багатьом учням легше висловити свою думку, ніж сам-на-сам з викладачем;

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ТРУДОВОМУ І ПРОФЕСІЙНОМУ НАВЧАННІ

- будь-яка з цих методик передбачає самоорганізацію, самостійну діяльність, самоконтроль учнів;
- кожна з методик передбачає постановку завдання, максимально наближеного до реальної виробничої ситуації, що підвищує розуміння учнями мети навчання;
- кожна з цих методик передбачає виконання “повної робочої дії”, від постановки завдання до аналізу і оцінки результатів роботи [2, 39].

Останнім часом у навчальних закладах набула поширення робота в освітніх телекомунікаційних проектах. Діяльність учнів у проектах розглядається як групове дослідження глобальних проблем сучасності з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІТКТ), які стимулюють і підсилюють навчання з боку учнів, оскільки вони:

- особистісно орієнтовані;
- використовують множину дидактичних підходів — навчання в співпраці, незалежні заняття, мозковий штурм, евристичне й проблемне навчання, дискусія, командне навчання;
- самовмотивовані, що означає зростання інтересу до роботи в міру її виконання;
- підтримують педагогічні цілі в когнітивній, ефективній і психомоторній областях на всіх рівнях — знання, розуміння, використання, аналіз, синтез.
- дозволяють навчатися на власному досвіді та досвіді інших не формально, а в конкретній справі;
- приносять задоволення учням, які бачать продукт власної праці; [1, 30–31]

Тим самим, маючи успішний педагогічний досвід, ми з впевненістю можемо сказати, що використання педагогічних технологій навчання служить досягненню основної мети - формуванню ключових компетенцій, покликаних допомогти випускнику стати не тільки компетентним фахівцем, професіоналом, а й особистістю, здатною адаптуватися в різних життєвих ситуаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Навчання у телекомунікаційних освітніх проектах (з досвіду роботи). — Вінниця, 2007. — 138 с.
2. Кадемія М. Ю., Шестопалюк О. В. Методична робота і компетентність педагогів навчальних закладів професійно — технічної освіти. Вінниця: ВДПУ, 2007. — 71 с.
3. Хуторской А. В. Дидактическая эвристика. Теория и технологии креативного обучения. — М.: Изд-во МГУ, 2003. — 416 с.
4. Совет Европы: Симпозиум по теме “Ключевые компетенции для Европы”: Док. DECS/SC/sec. (96) 43. Берн, 1996. — 511 с.

В'ячеслав ПОДОЛЯК

КЛАСИФІКАЦІЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ НА ОСНОВІ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ

У статті із застосуванням порівняльного аналізу запропонована класифікація компетентностей особистості. Визначено суть поняття “компетентність”, встановлено шість груп компетентностей, зокрема: соціальні, полікультурні, комунікативні, інформаційні, саморозвитку та самоосвіти, компетентності, що реалізуються у прагненні і здатності до раціональної продуктивної, творчої діяльності.

В Державному стандарті базової і повної середньої освіти, який визначає вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів і випускників основної та старшої школи та гарантії держави в її досягненні, відзначається, що зміст цієї освіти створює передумови для всебічного розвитку особистості, зокрема формування соціальної, комунікативної, комп'ютерної та інших видів компетентності.